

درس چهارم

دومین مرحله از تحقیق علمی: تعریف و تبیین موضوع

❖ در صورتی که موضوع تحقیق خود را به خوبی شناسیم و با ابعاد، زوایا و پیشینه تحقیقاتی آن آشنا نباشیم؛ در مراحل بعدی، با انبوهی از اطلاعات نامربوط روبه رو خواهیم شد و وقت و اطلاعات ارزشمندی را از دست خواهیم داد.

برای تعریف و تبیین موضوع تحقیق اقدامات گوناگونی را که باید برای تعریف و تبیین موضوع انجام داد:

- 1- پرسشی کردن موضوع
- 2- مشخص کردن معنی دقیق واژه ها
- 3- اصطلاحات و مفاهیم اصلی مربوط به موضوع
- 4- شناسایی و گردآوری پرسش های مرتبط با موضوع
- 5- تعیین حد و مرز موضوع
- 6- بررسی پیشینه تحقیقاتی موضوع
- 7- بیان اهمیت و کاربرد آن موضوع

➤ **نکته مهم:** پرسشی کردن عنوان تحقیق در اولین گام با جمع آوری پرسشهای مرتبط در چهارمین گام کاملاً متفاوت است. در ابتدا باید عنوانی را که برای تحقیق خود برگزیده ایم به صورت تنها یک پرسش ارائه کنیم. ولی در گام چهارم باید برای شناسایی ابعاد مختلف موضوع همه پرسش های مربوط به موضوع را جمع آوری کنیم.

➤ **علت گردآوری پرسش های مرتبط با موضوع تحقیق: (گام 4)** این کار برای آن نیست که بدانیم در روند تحقیق باید به چه پرسش هایی پاسخ دهیم؛ بلکه برای آن است که با رویارویی با پرسش های گوناگونی که پیرامون یک موضوع مطرح است، ابعاد وزوایای پنهان آن را بهتر بشناسیم و با چیرگی بیشتر نسبت به موضوع به عرصه تحقیق و بررسی پای نهیم.

✓ نوعی استفاده از امکانات و برنامه های رایانه ای و اینترنتی برای تسهیل در امر گردآوری پرسش های مرتبط استفاده از موتورهای جستجوست.

استفاده از موتورهای جستجو: جستجو به دنبال واژه‌های کلیدی و پرکاربرد مربوط به موضوع همراه با واژه‌های استفه‌امی مانند: (آیا- چیست- چرا- چگونه) ← در نتیجه این امر تعداد زیادی از سؤالات مربوط به موضوع را پیدا خواهیم کرد.

✓ برای مشخص کردن معنی واژه‌ها و اصطلاحات باید به **واژه نامه ها و اصطلاح نامه ها** مراجعه کرد

❖ اگر مفهوم دقیق و صحیح واژه های پرکاربرد و کلیدی در طول یک تحقیق برای محقق روشن نباشد، بسیاری از اقدامات و فعالیتهای او در مسیر تحقیق بی فایده و بی اعتبار خواهد بود و چه بسا تصورات نادرست نسبت به مفهوم واژه ها، برداشت های نادرستی را از متون و اطلاعات گردآمده در پی داشته باشد.

❖ امکانات و برنامه های رایانه‌ای و اینترنتی، افزون بر در دسترس قرار دادن لغت نامه ها، کار جستجو و یافتن معنی واژه های دلخواه را بسیار سریع تر و آسان تر از مراجعه به نسخه چاپی این منابع ممکن می سازد.

❖ **یکی از بهترین نرم افزارهایی** که شمار چشمگیری از منابع لغوی را دربردارد و آنها را با شیوه‌ای آسان و کاربردی در اختیار محققان قرار می دهد **نرم افزار گنجینه روایات نور** است .

❖ وجود فرهنگ ابجدی در میان لغت نامه های این برنامه (**نرم افزار گنجینه روایات نور**) و امکان یافتن برابر فارسی واژه های عربی در آن، کاربرد روزمره و جاری آن را دوچندان کرده است.

❖ مشکل لغت نامه در سایر نرم افزارها محدودیت منابع واژگانی آنها است.

❖ در میان لغت نامه های فارسی، لغت نامه ارزشمند و بزرگ دهخدا در قالب لوح فشرده آماده و منتشر شده است و با توجه به گستردگی و مستند بودن اطلاعاتش، که بسیاری از واژه های عربی را نیز دربردارد، می تواند به عنوان مرجعی در تحقیقات علمی به کار آید.

لغت نامه های اینترنتی

نام	آدرس دسترسی		
المكتبة الوقفية	www.waqfeya.com		
مرکز الودود	www.wadod.net		
شبكة المشكاة	www.almeshkat.net		
برنامه‌ای کاربردی بر مبنای فرهنگ عربی به فارسی المعجم البسيط	دانشکده مجازی علوم حدیث www.vu.hadith.ac.ir	این برنامه به آسانی ترجمه فارسی بسیاری از واژه های به کار رفته در متون کهن و معاصر را در اختیار محققان و مترجمان قرار می دهد.	
فرهنگ قاموس	www.ragrak.com		
لغت نامه دهخدا	www.loghatnaameh.com		
فرهنگ فارسی معین	www.rismoonth.comrhfg		
جستجوی هم زمان در دو لغت نامه دهخدا و معین	www.mibosearch.com		

دانش نامه های اینترنتی

برای شناخت اجمالی از تعاریف و سوابق موضوع و همچنین آشنایی با مفهوم کلیدواژه ها و اصطلاحات، از طریق آگاهی از پیشینه تحقیقاتی و دیگر اطلاعات اولیه درباره موضوع تحقیق باید به دانشنامه یا دایرة المعارف مراجعه کنیم.

✓ بهترین منبعی که اطلاعاتی کلی و اجمالی را در قالبی علمی و مستند درباره یکی از موضوعات گوناگون علمی در اختیار محققان قرار می دهد دایرة المعارف یا دانش نامه است .

توصیه کاربردی به محققان : همواره درباره هر موضوعی که بنای تحقیق دارند، پیش از آغاز مراحل عملی و گردآوری اطلاعات، نخست اطلاعات ارائه شده در دایرة المعارفهای عمومی و فراگیر و دانش نامه های هم سو با موضوع خود را مطالعه کنند و از این طریق به آسان ترین روش، بیشترین اطلاعات و شناخت را نسبت به موضوع به دست آورند .

نکته مهم: باید توجه داشت که در این مرحله ما به دنبال جمع آوری اطلاعات تحقیق نیستیم و هدف از این مطالعات، آشنایی کلی با محورهای اصلی پژوهش است .

دانشنامه های اینترنتی		
www.encyclopaediaislamica.com	دایرة المعارفی است درباره ه آموزه های دین اسلام ، تمدن و فرهنگ ملل مسلمان از آغاز پیدایش اسلام تا زمان حاضر	دانش نامه جهان اسلام
www.cgie.org.ir	درباره رشته های گوناگون در حوزه فرهنگ و تمدن ملل مسلمان جهان	دایرة المعارف بزرگ اسلامی
www.fa.wikipedia.org (بخش فارسی)	بزرگ ترین دانش نامه عمومی جهان - تقریباً هیچ موضوعی را نمی توان یافت که در ویکی پدیای انگلیسی درباره آن مقالاتی وجود نداشته باشد	دانش نامه آزاد ویکی پدیا
http://www.britannica.co.uk	یکی از باسابقه ترین، مشهورترین و معتبرترین دایرة المعارفهای عمومی جهان به زبان انگلیسی	دایرة المعارف بریتانیکا
http://encarta.msn.com	مقالات مرجع کوتاه، اطلس جهانی و بسیاری از اطلاعات مفید دیگر - برخورداری از بازیهای علمی برای بالا بردن سطح دانش، نقشه های جهانگردی دو بعدی و سه بعدی، تصاویر مختلف، استفاده از فلش و صداهای بسیار و امکان به روز	دانش نامه انکار تا

	شدن اطلاعات	
http://daneshnameh.roshd.ir	دانش نامه اینترنتی ایرانی با محتوای آزاد است که مقالات آن به کوشش دانش آموزان، اولیا، دبیران، کارشنا سان و محققان علاقه مند، نوشته می شود و از سه بخش دانش نامه اسلامی، علوم پایه و علوم انسانی تشکیل شده است.	دانشنامه رشد
http://www.hawzah.net/Hawzah/Subjects/Default.aspx	مجموعه ای که به همت پایگاه حوزه و با گردآوری اطلاعات از منابع گوناگون فراهم آمده است.	دانشنامه حوزه